

PLES NAS ZDRUŽUJE¹

SREČANJA FOLKLORNIH SKUPIN MANJŠINSKIH ETNIČNIH SKUPNOSTI

VESNA BAJIĆ STOJILJKOVIĆ

Delovanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti je v Sloveniji izredno pestro. S svojimi nastopi se skupine aktivno vključujejo v različna kulturna dogajanja v slovenskem prostoru in s tem nedvomno prispevajo k razvoju kulturne raznovrstnosti. Njihovo delovanje je, enako kot delovanje slovenskih folklornih skupin, treba strokovno spremljati. To namreč prispeva in omogoča kakovostno delovanje ter poustvarjanje kulturne dediščine različnih narodov in narodnosti v okolju, v katerem ta kulturna dediščina ni primarno nastajala, temveč je bila vanj prenesena z naselitvijo njihovih prednikov v Slovenijo v različnih obdobjih 20. stoletja.

Spodbujanje delovanja manjšinskih folklornih skupin s strani JSKD postaja čedalje bolj pomembno, zlasti z organizacijo regijskih srečanj. Do leta 2008 so se folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti predstavljale na območnih in regijskih srečanjih skupaj s slovenskimi folklornimi skupinami. Zaradi vedno večjega števila neslovenskih folklornih skupin se je JSKD modro odločil, da se zanje pripravijo štiri posebna srečanja v različnih slovenskih regijah. Taka srečanja so bila do zdaj dokaj uspešno realizirana v letih 2009 in 2010. Starejši način regijskih srečanj je nedvomno imel svoje prednosti, saj so folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti popestrile program srečanj. A v določenih regijah, kot je npr. Gorenjska, kjer deluje večje število neslovenskih folklornih skupin, je to precej otežilo organizacijo. Nasprotno pa je v določenih regijah, kot je npr. Primorska, neslovenskih folklornih skupin malo, zato je bila najboljša rešitev ta, da so se predstavile na siceršnjih območnih srečanjih slovenskih folklornih skupin. Novejši način organizacije, kjer se predstavljajo izključno folklorne skupine neslovenskih narodov, bo sčasoma pokazal svoje prednosti in pomanjkljivosti. Iskanje boljših načinov za predstavitev delovanja folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti bo nedvomno prispevalo k splošnemu razvoju folklorne dejavnosti na Slovenskem.

Od leta 2008 sem spremljala regijska srečanja folklornih skupin različnih manjšinskih etničnih skupnosti v vlogi t. i. strokovne spremljevalke. Leti 2008 in 2009 sta bili bolj skromni, z enim samim organiziranim srečanjem, in sicer na Slovenskem Javorniku (17. 10. 2008) in Bledu (16. 10. 2009). Ravno ti dve območji, ki spadata v gorenjsko regijo, sta po številnosti folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti izredno bogati. Od leta 2010 sta se gorenjski regiji priključili še osrednjeslovenska (Ljubljana, 21. 2.), vzhodnoslovenska (Maribor, 21. 3.) in prvič do zdaj tudi Primorska (Koper, 27. 3.).

1 Za naslov prispevka sem izbrala ime regijskega srečanja folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, ki ga je organizirala območna izpostava JSKD Maribor.

Slovenski Javornik, Kulturni dom, OI Jesenice	17. 10. 2008
Bled, Festivalna dvorana, OI Radovljica	16. 10. 2009
Ljubljana, Center kulture v Mostah – Španski borci, OI Ljubljana	21. 2. 2010
Maribor, dvorana Union, OI Maribor	21. 3. 2010
Koper, Gledališče Koper, OI Koper	27. 3. 2010

Makedonsko kulturno društvo Biljana, Maribor.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, Maribor, 21. 3. 2010.)

Folklorna skupina Kulturnega društva Medžimurje, Velenje.
(Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, Maribor, 21. 3. 2010.)

Folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti je, kot že omenjeno, na različnih območjih Slovenije veliko. Vendar je njihova udeležba nasplošno izredno slaba. Izjemo predstavljajo srbske folklorne skupine (od vseh 14 folklorne skupine se jih je v zadnjem letu predstavilo 11). Vzrokov za manjšo udeležbo drugih neslovenskih folklorne skupine (makedonskih, bošnjaških, hrvaških) in neudeležbo črnogorskih, ukrajinskih in dru-

gih je več, začeni s tem, da so verjetno manj aktivne v pripravi plesnih in pevskih programov, kot tudi v načinu poustvarjanja kulturne dediščine. Kljub temu so se nekatere folklorne skupine odločile skupaj z izpostavitvami JSKD soorganizirati regijska srečanja (KUD Mladost, Ljubljana, in AKUD Kolo, Koper), kar je eden izmed načinov za omogočanje množičnega vključevanja folklorne skupine in privabljanja gledalcev.

Pregled folklorne skupine, ki so predstavile izročilo različnih manjšinskih skupnosti na regijskih srečanjih v letih 2008–2010.

KRAJ IZVAJANJA PRIREDITVE	Skupine, ki poustvarjajo plesno-glasbeno izročilo:			
	SRBSKO	MAKEDONSKO	BOŠNJAŠKO	HRVAŠKO
Slovenski Javornik 2008	KD Brdo, Kranj	MKD Ilinden, Jesenice	KŠD	-
	SKPD Sveti Sava, Kranj	MKD Sv. Ciril i Metod, Kranj	Bošnjakov Biser, Jesenice	-
Bled 2009	KD Brdo, Kranj	MKD Ilinden, Jesenice	KŠD Bošnja- kov Biser, Jesenice	-
	SKPD Sveti Sava, Kranj			
	SKD Petar Kočić, Kranj			
Ljubljana 2010	KUD Mladost, Ljubljana	MKD Makedonija, Ljubljana	KD Ljiljan, Ljubljana KUD Sevdah, Ljubljana	-
	SKD Novo Mesto, Novo Mesto			
	SKUD Vidovdan, Ljubljana			
Maribor 2010	FS Branko Radičević, SKD Maribor, Maribor	MKD Biljana, Maribor	-	KD Međimurje, Velenje
	SKD Sava, Hrastnik			Klapa Dalmari, HKD Maribor, Maribor
Koper 2010	AKUD Kolo, Koper	-	-	-
	SPD Nikola Tesla, Postojna			
	SKD Sloga, Nova Gorica			
SKUPNO ŠTEVILO NASTOPOV	13	5	4	2
SKUPNO ŠTEVILO SO- DELUJOČIH SKUPIN	11	4	3	2

Odrske postavitev folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti

Odrske postavitev folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti in odrske postavitev slovenskih folklorne skupine se med seboj v marsičem razlikujejo. Vzorec za odrsko postavitev folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti je prevzet iz njihove matične države in temelji na načelih, ki izhajajo iz druge polovice 20. stoletja in do danes veljajo za "edini" način prirejanja ljudskih plesov in glasbe, pri čemer imam v mislih predvsem večino srbskih, makedonskih in bošnjaških folklorne skupine. Vodje folklorne skupine ali kar avtorji odrskih postavitev le-te v isti obliki prenašajo oz. kopirajo v številnih društvih. Pogosta oblika sodelovanja je povabilo avtorjev – "koreografov", da postavijo novo "koreografijo". Prav omenjeni način dela povzroča pomanjkanje ustvarjanja, saj so pri tem načinu mladi vodje folklorne skupine le asistenti določenega avtorja/koreografa iz tujine. Svetlo izjemo predstavlja nekaj društev, ki so se odločila svojim mladim vodjem omogočiti sodelovanje na

seminarjih v Srbiji in BiH, kjer dobijo osnovne informacije in napotke za samostojno delovanje.² Nekatera društva so pri tem izjemno uspešna. Rada bi poudarila, da je izredno pomembno, da vsako društvo, navkljub tekmovalnosti z drugimi društvi, skrbi za kakovostno delo ter spodbuja ustvarjalnost predvsem znotraj okvirjev svojega društva in zgolj s strokovno pomočjo zunanjega sodelavca. Ne glede na vrsto napak, ki jih mladi vodje in avtorji odrskih postavitev naredijo (predvsem v prostorski ureditvi), še vedno raje spodbujam take, ki kažejo aktivno željo po ustvarjanju, kot pa skupine, ki samo prenašajo že ustvarjeno in že večkrat videno odrsko postavitev iz matičnih držav. Slednjih je na žalost več kot prvih. Eden izmed razlogov je najverjetneje ta, da si skupina želi v čim krajšem času nastopati, da bi se tako čim prej predstavila svojim rojakom in javnosti. Pri tem pa se prepogosto pojavljajo temeljne napake, ki se kažejo

² Izobraževanje vodij folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti je bilo do sedaj izvedeno tudi v Sloveniji, in sicer v Postojni (v organizaciji Zveze srbskih kulturnih društev Slovenije, leta 2007) in v Kopru (21. 11. 2009, v organizaciji Akademškega kulturno-umetniškega društva Kolo).

Mladinska folklorna skupina Društva bosansko-hercegovskega prijateljstva Ljiljan, Ljubljana. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, Ljubljana, 21. 2. 2010.)

v osnovnih plesnih prvinah, saj so plesalci preskočili primarno stopnjo spoznavanja plesnega izročila in razvijanja plesnosti ter takoj začeli izdelavo odrske postavitve, ki najpogosteje ni primerna njihovi stopnji plesne in pevске zrelosti.

Zaradi kopiranja vsega, kar se dogaja v matični državi na področju plesa, se je začela uporabljati tudi temu primerna terminologija, ki se razlikuje od terminologije, za katero se zavzemajo strokovni spremljevalci in vodje slovenskih folklornih skupin: intenzivno se uporablja termin *koreografija* (ne glede na obseg odrske postavitve, stopnjo stilizacije ipd.), *koreograf* (ne glede na izobrazbo na tem področju) in druga, *izposojena* imenovanja, kot je plesni oz. »igrački ansambl«, »izvođački ansambl«, »pripravljeni ansambl« ipd.

Program nekaterih folklornih skupin ostaja več let nespremenjen, nekatere skupine pa vsako leto »tekmujejo« z novimi odrskimi postavitvami, kar je izredno pohvalno, saj s tem motivirajo plesalce, spoznavajo nova plesna področja in zagotavljajo primeren razvoj skupine v primerjavi s skupinami iz svojega bližnjega okolja.

Večina odrskih postavitvev je zasnovana kot predstavitev različnih plesov točno določenega območja, in sicer temelji pred-

Folklorna skupina KUD Sevdah, Ljubljana. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti,

vsem na ritmični in hitrostni gradaciji ter z uvajanjem ene ali dveh pesmi z istega območja. Pri določenih skupinah izredno pogrešam petje, saj ob nizu plesov petje občutno dopolni prikaz kulturne dediščine. V nekaterih odrskih postavitvah so plesi in pesmi prikazani v okviru neke zgodbe ali posebnega dogodka, večina pa je vselej samo prikaz različnih plesov v obliki dialoga med plesalci in plesalkami, »nadigravanju« plesalcev ipd. Govornih prizorov je v postavitvah izredno malo. Rekviziti (košarice, venčki, sadje, palice, zalivalke ipd.) so uporabljeni samo v primerih, ko gre za prikaz določenega dogodka.

Odrske postavitve folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti se od slovenskih razlikujejo predvsem v iskanju odrskih rešitev postavljanja plesov – formacij plesalcev, za katere je zelo pogosta menjava oblik v izredno kratkem časovnem intervalu (krog, polkrog, dva in več krogov, vzporedni vrsti, diagonalni vrsti, štiri vrste ipd.). Pri nekaterih folklornih skupinah močno moti prehitra menjava oblik, saj onemogoča spremljanje v prijetnem doživljanju vseh plesnih prvin. V skladu s tem se s hitrostjo plesov in hitro menjavo formacij izgublja slog oziroma način izvajanja plesov določenega območja. Nema lokrat je mogoče videti, da se plesi na primer iz centralne Srbije izvajajo podobno kot plesi iz južne Srbije oziroma Vojvodine. Način

Makedonska folklorna skupina Kalina, Makedonsko kulturno društvo Makedonija, Ljubljana. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, Ljubljana, 21. 2. 2010.)

Folklorna skupina Branko Radičević Srbskega kulturnega društva Maribor. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti, Maribor, 21. 3. 2010.)

plesanja oziroma oblikovanje sloga, ki je značilen za določena območja, je pri vseh folklornih skupinah še vedno tisto plesno merilo, ki ga je najteže doseči in za katerega je ob nenehnem spremljanju usposobljenega vodje potrebno veliko truda in številnih vaj. Pri tem grede nekatere skupine v diametralno nasprotje in v enaki koreografski obliki, ob isti glasbeni spremljavi prikazujejo ples z istimi koraki. Pri teh primanjkuje plesne ustvarjalnosti in občutka za dramaturgijo v odrski postavitvi.

Najštevilnejše skupine, ki se predstavljajo na omenjenih srečanjih, so mladinske oziroma »akademske«. Z otroško folklorno skupino sta se predstavili le dve društvi (KUD Mladost in AKUD Kolo), z mlajšimi najstniki tri (KD Brdo, KŠD Bošnjakov Biser in MKD Ilinden), medtem ko so se z najstarejšimi folklorniki predstavile tri (MKD Ilinden, KD Međimurje in AKUD Kolo). Ti podatki nam sporočajo, da so nosilci folklorne aktivnosti folklornih skupin manjšinskih etničnih skupnosti mladinci in študentje, kar je izredno pohvalno. Pri otroških skupinah je problem njihova maloštevilčnost. Situacija »na terenu« pa je kljub temu boljša, saj določena društva že delajo na tem, da svojim najmlajšim članom omogočijo spoznavanje plesne in glasbene dediščine.

Predstavljene folklorne skupine s pregledom starosti plesalcev

Folklorna skupina	Otroška FS (do 15 let)	Mladinska/ akademska FS (od 16 do 30 let)	Veteranska FS (od 30 let)
KD Brdo, Kranj	+	+	
SKPD Sveti Sava, Kranj		+	
SKD Petar Kočič, Kranj		+	
KUD Mladost, Ljubljana	+	+	
SKD Novo Mesto, Novo Mesto		+	
SKUD Vidovdan, Ljubljana		+	
FS Branko Radičević, SKD Maribor, Maribor		+	
SKD Sava, Hrastnik		+	
AKUD Kolo, Koper	+	+	+
SPD Nikola Tesla, Postojna		+	
SKD Sloga, Nova Gorica		+	
MKD Ilinden, Jesenice	+	+	+
MKD Sv. Ciril i Metod, Kranj		+	
MKD Makedonija, Ljubljana		+	
MKD Biljana, Maribor		+	
KŠD Bošnjakov Biser, Jesenice	+	+	
KD Ljiljan, Ljubljana		+	

KUD Sevdah, Ljubljana		+	
KD Međimurje, Velenje			+
SKUPAJ 19 SKUPIN	5	18	3

Glasbena spremljava je pri folklornih skupinah manjšinskih etničnih skupnosti največja težava. Glasbenikov primanjkuje, orkestri so redki, pogosto so to manjši sestavi, v katerih je kot vodilni inštrument v ospredju harmonika. So tudi skupine, ki imajo v svoji glasbeni sestavi tradicionalna glasbila, kot so frula, tapan, gajde, gadulka, tamburica, šargije. Vendar so tudi skupine, ki nastopajo ob spremljavi glasbe s CD-ja, kar je vselej nepriporočljivo, saj se ples le v živem sodelovanju z glasbeniki doživlja v njegovi popolnosti.

Kostumsko se folklorne skupine manjšinskih etničnih skupnosti trudijo zadovoljiti osnovna merila kostumiranja in zato opremljajo svoje skupine z nakupom (sorazmerno dragih) folklornih kostumov v matični državi. Osnovna razlika v primerjavi s slovenskimi je nagnjenost k unificiranju, čeprav se nekatere skrbno lotevajo druge poti. Kostumska unificiranost je, žal, stvar preteklega folklornega dogajanja in načina kostumiranja v matičnih državah, za opustitev katere je potrebno veliko časa in sposobnosti izdelovalcev folklornih kostumov, ki pa jih, na vso srečo, ne primanjkuje.

Na koncu tega prispevka naj izpostavim še, da se vse folklorne skupine različnih narodov in narodnosti v Sloveniji izredno trudijo obdržati svojo kulturo in tradicijo z različnimi oblikami delovanja (ob plesnih in glasbenih vsebinah tudi prek gledaliških, literarnih, športnih ipd.) in s svojo aktivnostjo čedalje bolj vplivajo na dvig kakovosti dela – v primerjavi s prejšnjim desetletjem. Predstavniki skupin so izredno pozitivni ljudje in strokovni posveti po končanem nastopu na regijskih srečanjih jim veliko pomenijo in se ga z veseljem udeležujejo – ne le za pridobivanje nasvetov s strani strokovnega spremljevalca, temveč je to zanje tudi priložnost za pogovor in medsebojno spoznavanje. Vse skupine se zelo zavzemajo za razvoj in napredovanje svoje folklorne skupine v okvirih svojega društva, predvsem pa so v ospredju mladi, ki so po dolgih letih zamenjali starejše in skušajo uporabiti tudi znanja s seminarjev in predloge, za katere se zavzemajo strokovni sodelavci za folklorno dejavnost pri JSKD. Močno upam, da bodo skupine skušale ubrati svojo lastno pot in da jim bo uspelo prerasti nekatere standarde, ki izvirajo predvsem iz matičnih držav, a ne temeljijo na poustvarjanju kulturnega izročila, temveč zgolj na stiliziranem predstavljanju plesov, kar je bilo »popularno« predstavljanje folklorne dejavnosti sredi 20. stoletja.